

Una correcció del censor de la Cúria de Barcelona a un vers de Mn. Jacint Verdaguer desatesa per l'autoritat eclesiàstica

Jesús Alturo i Perucho

(Seminari de Paleografia, Codicologia i Diplomàtica de la Universitat Autònoma de Barcelona)

Ja en alguna altra ocasió he manifestat el meu parer que la censura eclesiàstica es diferencia sovint de la civil per un molt superior nivell intel·lectual i cultural dels censors eclesiàstics, triats entre els canonges més il·lustres, els religiosos més preclars i els catedràtics més prestigiosos dels Seminaris, la qual cosa permetia, alguna vegada, fins i tot millorar la darrera versió del llibre sotmès a examen.¹ I també he tingut l'oportunitat de deixar clar que no sempre les observacions manifestades pel zel, de vegades extremament rigorós, d'un censor eren sistemàticament i cega acceptades per la superior autoritat eclesiàstica, en mans de qui estava, en definitiva, l'autorització final de la publicació de l'obra sol·licitada.²

Com a nova prova de la curiosa i, sens dubte, ben intencionada atenció amb què alguns censors exercien llur tasca; de l'alt nivell de coneixements que hi reflectien i, per últim i malgrat tot, del bon criteri finalment imperant en qui tenia la darrera paraula, sigui'm permès de reportar el cas de la censura d'uns bells goigs dedicats «A l'immaculat Cor de Maria» amb lletra de Mn. Jacint Verdaguer

1. Vegeu, per exemple, el meu article «El judici crític i unes correccions literàries fetes al llibre de poemes *Laetare* de Mn. Pere Ribot per part de Mn. Jaume Barrera, censor eclesiàstic». *Llengua & Literatura*, 19 (2008), p. 345-350.

2. Em permeto de remetre també al meu treball «Un ejemplo de censura sensata: el informe de los PP. Cayetano Barraquer y Esteban Monegal sobre la obra de Fray Enrique Vacas *San Raimundo de Peñafort, fundador de la orden de la Merced*». Dins: *Estudios en memoria del Profesor Dr. Carlos Sáez. Homenaje*. Universidad de Alcalá, 2007, p. 821-827.

i Santaló³ i música de Mn. Josep Maideu i Auguet,⁴ visat per Mn. Jaume Barrera i Escudero,⁵ noms, ja es veu, tots ells de primera fila.

Aquest goig es basa en un poema que Mn. Cinto inclogué, el 1894, al seu recull *Veus del Bon Pastor*, dedicat als claretians.⁶ Anys a venir

3. Verdaguer, malgrat haver manifestat que: «Los goigs és un gènere de poesia que no he cultivat gaire i que hi vaig amb por», segons citació d'O. CARDONA. *Els goigs i càntics de Jacint Verdaguer*. Barcelona: Barcino, 1986, compongué un notable nombre d'aquests càntics religiosos populars, tan populars que fan exclamar a Mn. C. Geis: «¿Qui ho diu que és una cosa nova això del cant popular a les esglésies de la nostra terra? A casa nostra, poc o molt, més bé o no tan bé, s'ha cantat sempre»; vegeu el seu *Inici* a l'obra *Els «Goigs» de Josep M^a. Rovira Artigues seguits de llur bibliografia*. Barcelona: Torrell de Reus, Editor, 1964, p. 13. Dels goigs compostos per Mn. Jacint Verdaguer se n'ha ocupat recentment I. MORETA. «Els goigs de Verdaguer: edicions i estudis». *Anuari Verdaguer*, 11 (2002), p. 569-576, i han estat recopilats per J. CARRERES. *Els goigs de Mossèn Cinto*. Barcelona: Claret, 2003, que ressenya el que ara considero a la p. 22 i a la p. 80, amb reproducció de la reedició de 1954 a la làmina 82. O. Cardona, a *Els goigs i els càntics de Jacint Verdaguer*, cit., naturalment, també explica en detall l'afecció —no exclosa de reticències, com hem vist— del gran poeta pels goigs, particularment a les p. 227-247.

4. Sobre aquest sacerdot hom pot veure E. BUSQUETS. *Mossèn Josep Maideu i Auguet. Mestre compositor, musicòleg i organista. Biografia i relació de Goigs*. Vilafranca del Penedès, 1988.

5. Dono algunes dades sobre aquest interessant i preterit personatge a «El judici crític...» cit., i amb més detall a *Jaume Barrera i Escudero, crític literari i censor de llibres* (en curs de publicació). Mn. Barrera era també força entès en goigs; no debades, ultra ser-ne col·leccionista, va escriure l'opuscle *La obra de Juan B. Batlle «Los goigs a Catalunya». Notas y observaciones* (Barcelona: Tipografia Catòlica, 1925), a propòsit de l'aparició de l'obra pionera del sudit erudit llibreter J. B. BATLLE. *Los goigs a Catalunya. Breus consideracions sobre son origen y sa influencia en la poesía mística popular*. Barcelona: L'Arxiu, MCMXXIV. El Dr. Jaume Barrera, en el seu treball, feia remuntar l'origen dels goigs a la himnodia sacra de l'Església, tant pel que fa a la seva forma com al seu fons, p. 8; proposava un enraonat «primer ensayo esquemático de cuestionario para el estudio de los "Goigs"», p. 9, i, molt encertadament, no sols els considerava un gènere literari, sinó també tipogràfic, p. 16. D'altra banda, no deixava d'observar que «evidente cosa es que el elemento de la literatura popular actúa en el renacimiento, principalmente en Verdaguer, más y en mayor grado hijo de la literatura del pueblo catalán que le amamanta a sus pechos, que por sus orígenes plebeyos», p. 9.

6. Amb el subtítol de *Càntics espirituals dels Rnts. PP. Minoristes Fills del immaculat Cor de Maria*, fou publicat a Vic, Estampa de Ramon Anglada el sudit 1894. Per a la presència de l'infatigable apòstol de Catalunya, el pare Claret, en l'obra de Verdaguer, vegeu M. CASANOVES. «Verdaguer i Claret». *Anuari Verdaguer*, 11 (2002), p. 211-224, qui ens assabenta, d'altra banda, que els *Goigs*

Mn. J. Maideu hi posà música i el 15 de gener de 1930 presentà la sol·licitud d'aprovació eclesiàstica i, alhora, de la concessió de cinquanta dies d'indulgència per a qui el llegís o cantés, en aquests termes:⁷

Excmo. Sr. Obispo

El infrascrito beneficiado organista de Sta. María de Vilafranca del Panadés a V. S.

Expone: Que deseando imprimir los adjuntos "Goigs del Immaculat Cor de Maria" a V. S. E. humildemente

Suplica: Se digne conceder 50 días de indulgencia a quien devotamente los leyere i (*sic*) cantare.

Gracia: Que el recurrente espera alcanzar del bondadoso corazón de V. S. E., cuya vida guarde Dios muchos años.

B. E. A. P. de V. S. E.

José Maideu, Pbro.

Vilafranca del Panadés 15 Enero 1930.

Al Excmo. Sr. Obispo de Barcelona.

L'endemà mateix, hom passà la censura a Mn. J. Barrera, prevere de fina sensibilitat, d'extraordinària erudició i d'un insuperable esperit perfeccionista al millor servei de l'Església,⁸ que presen-

---

a l'Immaculat Cor de Maria havien aparegut publicats «a *La Veu de Catalunya* (llavors encara setmanari), el 5 d'agost d'aquell mateix any 1894». Tot just feia quatre dies, l'1 d'agost, Mn. Cinto havia enviat els versos al seu cosí germà Narcís Verdaguer i Callís, que a Barcelona dirigia *La Veu*; però ja llavors li deia: «Lo P. Font, missionista del Cor de Maria a Vich, m'ha demanat los adjunts Goigs; si els poses a "La Veu", fésloshi enviar», p. 218.

7. Tota la documentació inèdita aquí presentada es conserva a l'Arxiu Diocesà de Barcelona en els fons en procés de catalogació.

8. Ens ofereix un breu, però viu i no sempre inexacte retrat del Dr. Barrera, J. M. de SAGARRA. *Memories*, vol. II. Barcelona: MOLC; Edicions 62, 1981, p. 26: «De la casta dels rasurats i veuapagats, venien també a "L'Ateneu" don Ramon Miquel i Planes i mossèn Barrera... Miquel i Planes tenia un partidari acèrrim i una mena de lago inofensiu que el seguia com la seva ombra. Aquest personatge era mossèn Barrera; gran intel·lectual i gran acadèmic, mossèn Barrera, sense un gra de pols, sec, estirat, planxat, glacial i solemne, hauria estat l'anacrònic eclesiàstic d'una tertúlia borbònica pigallada d'erudició trivial i de perfum enciclopèdic, si el seu perfil, més aviat sense expressió, no presentés una semblança amb el d'un congre amb ulleres, terriblement addicte al nostre pla de la Boqueria». I continua: «Miquel i Planas i mossèn Barrera eren clients de la impremta de "L'Avenç" i de la mordacitat de la seva penya. Tant l'un com l'altre

tà el seu dictamen el dia 23 del mateix mes. Hi féu l'observació següent:

---

representaven la tancada i furiosa ortodòxia de l'Acadèmia de Bones Lletres, i la passió que unia terriblement aquells dos savis, piadosos i decentíssims barons era un odi feroç contra tot el que ells englobaven amb el nom de Noucentisme. La seva bèstia negra i el seu enemic personal era Eugeni d'Ors i la gran labor civilitzadora, desembafadora i renovadora del seu "Glossari". Amb Ors, odiaven l'"Institut" i en el fons les orientacions culturals de Prat de la Riba. Execraven la poesia de Carnè i de tots els joves i en general venien a ser com dos supervivents d'un Niu Guerrer sublim, sense rialles i sense procacitats».

Per fer-nos una idea del tarannà summament erudit i perfeccionista, però alhora extremament rígid, del Dr. Barrera, resulta també força il·lustratiu el que conta E. BUSQUETS. *Quaranta anys de periodisme barceloní*. Barcelona: Pòrtic, 1976: «Un altre sacerdot il·lustre era el doctor Jaume Barrera i Baranera [error evident per Escudero]. Acadèmic de Bones Lletres, políglota, humanista, professor del Seminari i un dels homes que més va treballar amb l'Eduard Toda per la reconstrucció de Poblet; tenia, però, un geni recalitrant. Amb les *Normes*, per exemple. Íntim amic d'en Miquel i Planes, no transigiren mai amb Pompeu Fabra. Per bé que quan dirigia la "*Pàgina Literària*" del diari ("El Correo Catalán") —notabilíssima, i en la qual feren les primeres armes o les segones moltes personalitats de les lletres catalanes— respectava l'ortografia dels normistes. El murri suposem que s'havia estudiat més la gramàtica d'en Fabra que alguns dels mateixos seguidors d'aquest.

»A tossut, però, ningú no el guanyava. Va durar molt de temps, acabada la guerra, que encara no duia sotana. Volia que li pagué el bisbe. Era de geni atrabiliari i rebec a no dir. I guit. Entrava repartint benediccions com si fos un bisbe. Si només feia un senyal de la creu a l'aire, malament: signe de mal humor. No us hi acostéssiu pas si no volíeu rebre una morrada. En canvi, quan en feia tres li podíeu demanar qualsevol cosa. Deia:

— Fins a seixanta anys he col·leccionat amics. Ara em dedico a descol·leccionar-los.

»Li agradava el conyac amb mesura, i pocs dies abans de morir ens convidà a pujar al seu pis —al mateix carrer dels Banyes Nous, davant el diari i a la mateixa escala on vivia un altre periodista, en Lluís Ferrer i Eguizábal— i va regalar-nos una ampolla de conyac.

— Quan la destapi —va dir-nos— begui's, vostè, la primera copa. Sempre és la millor perquè s'hi concentra tot el gust i l'aroma» (p. 140-141).

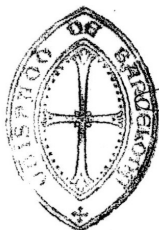
També és significativa l'anècdota que conta relacionada amb Joan Borràs de Palau, de qui diu: «Durant la guerra es va topar a la Rambla amb el doctor Barrera, que anava vestit de seglar i caminava amb l'ai al cor, temorenc sempre de ser reconegut i detingut. Ja sabeu com les jugaven en aquells temps amb els capellans... i amb altres que no ho eren.

»Tot va ser veure'l venir com plantar-se amb els braços oberts i cridar:

— Caram! Mossèn Jaume! Quina alegria!

Barcelona, 16 de Enero de 1930.

Por presentada la anterior Insinela, con la obra de
que se trata pase a la censura del P. D. Jaime Barrera, de
lo acordó y firma Su Excia. Rdm. ; de que certifica

† José, Obispo de Barcelona

Por mandato de Su Excia. Hna.
Dr. Francisco M.ª Ortega de la Lora
Cancller-Secretario.

Excmos. y Rdmos. Señores :

Los adjuntos folios del Im. Cor de
Maris pueden imprimirse, pues respon-
den al tono de piedad y dignidad litera-
ria, propios de dicho género religioso, in-
plicando que se introduzca la enmienda
señalada, pues la palabra del centro podría
hacer malpemer a los convecdores del
argot erótico catalán.

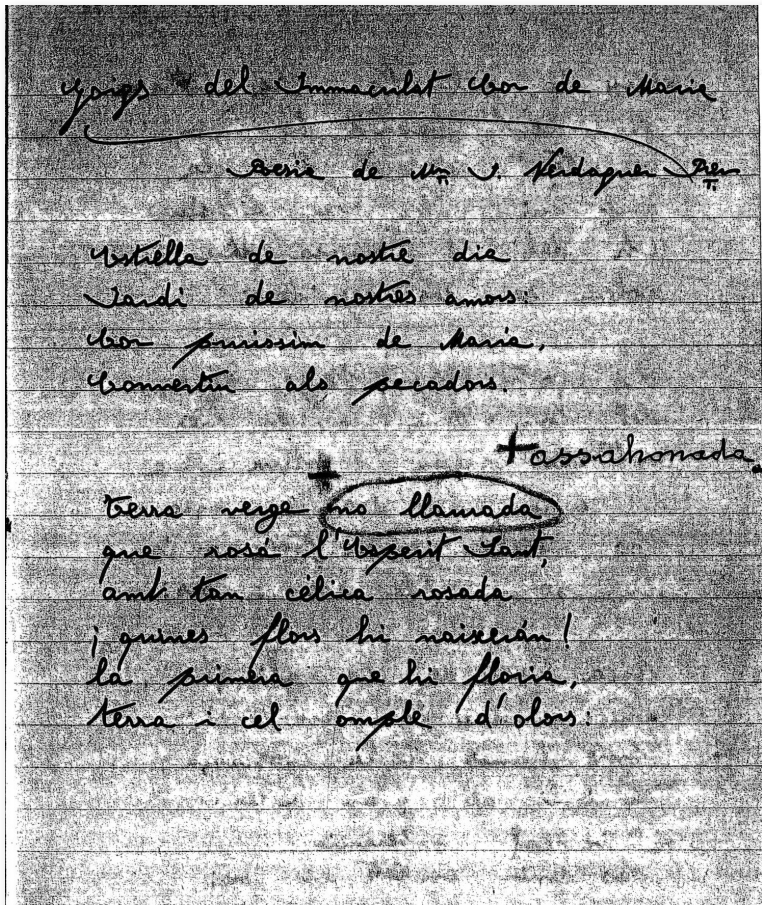
Tal es mi parecer, salvo el mejor y
más autorizado de V. E. Rdm. cuya
salud quiere mejores el Altísimo.

Jaime Barrera, pbr. -
ne. 23 Enero de 1930.

»Ja podeu pensar que aquest crit era perillósissim. El doctor Barrera el va deixar plantat i li retirà l'amistat.

»Acabada la guerra prou van intentar molts companys fer-los fer les paus. De cap manera no ho volia el doctor Barrera.

»Un dia, en ocasió de les seves noces d'or amb la crítica, la Redacció va determinar tributar un homenatge més al vell Borràs de Palau. El director, per tal de veure si les coses s'assuajaven, va demanar al doctor Barrera si volia

Informe i correcció de Mn. Barrera.

Excmo. y Rdmo. Señor:

Los adjuntos *Goigs del Im. Cor de Maria* pueden imprimirse, pues responden al tono de piedad y dignidad literaria, propias de dicho

fer una nota encomiàstica. El sacerdot va escriure una peça perfecta. Quan el músic va saber que l'havia feta ell corregué a la seva taula a donar-li les gràcies. El doctor Barrera, sense alçar la vista dels papers que estava escrivint, va exclamar:

— No em doni les gràcies. Ho he fet perquè m'ho ha manat el director. De la mateixa manera hauria escrit la seva necrològica» (p. 142-143).

género religioso, suplicando que se introduzca la enmienda señalada, pues la palabra del autor podría hacer malpensar a los conocedores del argot erótico catalán.

Tal es mi parecer, salvo el mejor y más autorizado de V. E. Rdma., cuya salud quiera mejorar el Altísimo.

Jaime Barrera, pbro.

Barna. 23 Enero de 1930.

L'esmena a què es refereix el Dr. Barrera consistia a canviar el vers «terra verge no llaurada» per «terra verge assahonada», en la grafia de l'època. I, en efecte, «llaurar» té, en sentit figurat, també un valor semàntic eròtic. Però, malgrat que aquesta observació, doncs, no està exempta d'una certa raó des del punt de vista estrictament lèxic, era, sense cap mena de dubte, innecessària, perquè difícilment ningú hi veuria un doble sentit, entre d'altres motius perquè llaurar fondo no és per a tothom.

Tot amb tot, el comentari denota els amplis coneixements de Mn. Barrera, a qui no passava per malla el mínim detall, ni de contingut doctrinal ni de forma literària, per bé que, en aquesta avinentesa, amb molt bon criteri, no fou oït i no s'esmenà pòstumament el príncep dels nostres poetes, tot i que no hagués filat tan prim com el seu atent lector i supervisor de 1930.⁹ I així, el 28 de gener, el bisbe de Barcelona, que aleshores ho era encara Mons. Josep Miralles i Sbert, «vista la precedente instancia y el informe del Censor, autorizamos para que puedan publicarse los "Goigs" de que se trata». Tal com es féu, tant en el full solter publicat el 1930¹⁰ com

9. Recordem que Mn. Cinto també fou censor eclesiàstic de goigs i que, com a tal, també ell es mostrà escrupolós. El 15 de febrer de 1889, en emetre el seu parer sobre els *Lamentos per a cantar davant la imatge de Nostre Senyor Jesucrist portant la creu, que es venera a l'església de Santa Maria del Mar*, compostos per Mn. Ramon Campàs, no hi trobà res contrari a la fe i als bons costums, però observà: «No obstant, só de parer que s'hauria de modificar o suprimir la sisena estrofa, que comença *Mares i fillas*, que cantant-se en la iglésia podria fer mal efecte»; vegeu O. CARDONA, *Els goigs i els càntics de Jacint Verdaguer*, cit., p. 235.

10. Cal notar, però, que almenys en una edició dels goigs de 1930 (l'única que jo conec i que dono reproduïda), la darrera estrofa de Verdaguer és substituïda per unes altres referides directament a Vilafranca del Penedès i degudes molt probablement al mateix Mn. Maideu.

en la recopilació del mateix Mn. J. Maideu, *Goigs a la Mare de Déu*, editada el 1931¹¹ i republicada en altres ocasions.¹²

GOIGS A L'IMMACULAT COR DE MARIA

QUE'S CANTEN EN L'ES-
DE VILAFRANCA

GLÈSIA DEL ST. HOSPITAL
DEL PENEDÈS

Lletres de Mn. Cinto Verdaguer
Dedicada per l'Il·lustre poeta als Missioners Pils del Cor de Maria

Estrella de nostre dia
Jardí de nostres amors:
Cor purissim de Maria
Convertiu als pecadors.

Terra verge no laurada
Que roà l'Esperit Sant.
Amb tan càlida rosada
¡Quines flors hi maiternal!
La primera que hi floria,
Terra i cel omple d'olors:

Sou del Cel la Via bella
Per on baixà el bon Déu,
Remuntant després per ella
Amb qui vulge ser fill seu.
Oh del Cel hermosa Via,
Volem ser tots seguidors:

El vostre Cor, Verge Mare,
Del bon Jesús fou el bres,
On el bressà l'Etern Pare
De l'amor dels dos cors-
vos velleu, quan Ell somnia,
El somni de sos amors:

Arca sou de l'aliança
Que guardes la vera llei;
Astre formós de l'esperança,

Domicili del gran Rei.
Paix cel sobirania
Vos teniu en tots els cors:

De vostre Fill les memòries
En aquest Cor les guardeu,
Rosari de vostres glòries
Que en vostra celda passeu;
Repasare jo amb Vos voldria
Vostres glòries i dolors:

Set espases vos coronen,
Set espases de pecat,
¡Quina paga, oh Mare, us donen
Vostres fills que heu tant amat!
¡Jo també os clavi la mia
Fent-vos Mare de dolors!

Vos sou l'Escola divina
On la citança del Cel
Raja com l'or de la mina,
Com de la bresca la mel.
Sol formós sempre al mig dia,
Difundiu vostres clarors:

Del de Jesús és l'Albada
Vostre Cor formós i bell,
D'aquest Cel mística entrada,
D'aquest temple ric cancell.

En el vostre principi
El gran rit dels seus amors:
Culte us dona Vilafranca
Amb esplendor sens igual.
En l'altar joier que tanca
L'Església de l'Hospital.
Allí el poble en Vos confia
I implora els vostres favors:

En l'esplendí reliquiari
Que de glòria es revesteix,
Solemmissim novenari
Els focs d'amor que mia
Per Vos, Mare, en nostres cors:

Allí al peu de l'Hòstia Santa
En solemne Exposició,
Cada jorn el poble canta
Les lloances al Senyor.
Són els himnes d'alegria
Dels vostres adoradors.

TORNADA

Estrella de nostre dia
Jardí de nostres amors:
Cor purissim de Maria
Convertiu als pecadors.

V. Qui me invenerit, inveniet vitam. R. Et hauriet salutem a Domino.

OREMUS

Omnipotens sempiterna Deus, qui in Cordae beatae Mariae Virginis dignum Spiritus Sancti habitaculum praeparasti: concede propitius, ut ejusdem purissimi Cordis festivitatem devota mente recolentes, secundum Cor tuum vivere valeamus. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

L'Esam. i Strm. Sr. Bisbe de Barcelona, Dr. Josep Miralles i Sbert, ha concedit 30 dies d'indulgència als seus fidels diocesans que amb devotió cantin o llegiran aquests goigs.

Tip. Ripollera de Daniel Maideu, Lloiana, 20. — Ripoll, 1900

Edició dels goigs de 1930.

11. Per Musical Emporium, Viuda de J. M. Llobet, Barcelona, amb la nota «Vista i aprovada per la Junta Censora de Música Sacra del Bisbat de Barcelona».

12. Com, per exemple, el 1954, any marià i claretià, com es veu també en la reproducció adjunta, amb el text fidel al poema verdaguerià, igual que en una altra de data omesa, editada per Editorial Claret i reproduïda així mateix aquí. I no s'ha d'oblidar tampoc la difusió, ni que fos parcial, dels versos dels nostres goigs en estampes, tal com certifica de la reproducció adjunta.

GOIGS A L'IMMACULAT COR DE MARIA

ESCRITS EL 1894
per Mn. JACINT VERDAGUER

REEDITATS EL 1954
ANY MARIÀ I CLARETÀ

ENTRADA

Estrella de nostre dia
Jardí de nostres amors:
*Cor puríssim de Maria
Convertiu els peccadors.*

Terra verge no llaurada
Que rosà l'Esperit Sant;
Amb tan cèlica rosada,
¡Quines flors hi naixeran!
La primera que hi floria,
Terra i cel omple d'olors:

Sou del Cel la Via bella
Per a on baixà el bon Déu,
Remuntant després per ella
Amb qui vulga ser fill seu.
Oh, del Cel hermosa Via,
Volem ser tots seguidors:

El vostre Cor, Verge Mare,
Del bon Jesús fou el bres.
On el bressà l'Etern Pare
De l'amor dels dos corprés.
Vós vetlleu, quan Ell somnia,
El somni de sos amors:

Arca sou de l'Aliança
Que guardeu la vera llei;
Astre formós de l'esperança,
Domici del gran Rei.
Puix reial sobiranía
Vós teniu en tots els cors:

De vostre Fill les memòries
En aqueix Cor les guardeu.
Rosari de vostres glòries
Que en vostra cella passeu;
Repassar jo amb Vós voldria
Vostres glòries i dolors;

Set espases vos coronen,
Set espases de pecat;
¡Quina paga, oh Mare, us donen
Vostres fills que heu tant amiat!
¡Jo també us clavi la mia
Fent-vos Mare de dolors!

Vós sou l'Escola divina
On la ciència del Cel
Raja com l'or de la mina,
Com de la bresca la mel
Sol formós sempre en migdia.
Difundiú vostres clarors:

Del de Jesús és l'Àlbada
Vostre Cor formós i bell,
D'aqueix Cel mística entrada,
D'aqueix temple ric cancell.
En el vostre principia
El gran riu dels seus amors:

Prou sentí la flama vostra
El venerable Claret,
Quan com Font al món us mostra,
Per calmar d'amor la set;
De la vostra Confraria,
Fa a sos fills propagadors.

TORNADA

Estrella de nostre dia
Jardí de nostres amors:
*Cor puríssim de Maria
Convertiu els peccadors.*

Y. *Pragueu per nostres, Santa Mare de Déu.*

R. *Per a què siguem dignes de les promeses de Jesucrist.*

ORACIÓ:

Omnipotent sempiternal Déu, qui en el Cor de la gloriosa Verge Maria preparàreu digna habitació a l'Esperit Sant: doneu-vos concedir-nos que els qui devotament oïebrem la festa d'aquest Cor immaculat, segons el Cor vostre sapiguem viure. — Per Crist Senyor nostre. — Amen.

Tonada de Mn. Josep Maida

terra ver ge no lau ra da que ro
 Es tre la de no stre di a, ja
 di de nos tres a mors Cor pu rís sim de Ma
 l'Es pe ril sant, amb lan te li ca re la da que nes
 l'Es ti ni xi tan, la gra me ra que li so ri a ter ra,
 cel s en ple do lers (Amb llicència)

Edició commemorativa del V Anec claretà i verdaguerià a Matagalls

Edició dels goigs de 1954.

